

СИЛАБУС КУРСУ

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО (ПРАКТИЧНА РИТОРИКА)

Ступінь вищої освіти – **перший (бакалаврський)**

Освітня програма: **«Правова журналістика»**

Дні занять:

Консультації: відповідно до встановленого розкладу

Рік навчання: II, Семестр: III

Кількість кредитів: 5. Мова викладання: українська

Керівник курсу – канд. філол. наук, доцент Блашків Ольга Володимирівна

Контактна інформація: email: o.blashkiv@wunu.edu.ua

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна “Ораторське мистецтво (практична риторика)” як наука і мистецтво ефективної усної переконливої комунікації становить фундамент професіоналізму лідерів суспільства різних сфер діяльності, оскільки оволодіння ораторською майстерністю в сучасному світі є невід’ємним елементом підготовки фахівців у будь-якій професійній царині. Особливо значною є роль професіонала мови в сфері журналістики.

Ораторське мистецтво як комплексна наука, тобто як своєрідний симбіоз таких наук, як соціологія, психологія, філософія, логіка, лінгвістика, етика, є вибірковою навчальною дисципліною, зорієнтованою на найактуальніші потреби сьогодення — навчання ефективним технологіям комунікації, розвитку майстерності професійного володіння словом.

Основні цілі та завдання навчального курсу «Ораторське мистецтво (практична риторика)»:

- ознайомити слухачів з типами сучасного публічного мовлення, видами промов, засобами ефективної комунікації;
- розглянути техніку ведення полеміки, диспуту, дискусії, засоби аргументації своєї позиції в діалозі, полілозі.

Завдання – здобуття знань, набуття вмінь із сучасного публічного мовлення.

Формат курсу

Для вивчення навчальної дисципліни “Ораторське мистецтво (Риторика)” передбачено аудиторну роботу, виконання самостійної роботи, дослідницького проекту, проміжних контрольних робіт та підсумкових форм контролю – модульних контрольних та складання іспиту. Засвоєння слухачами основного матеріалу передбачає використання таких форм навчання: 1) лекційні заняття; 2) семінарські заняття, що передбачають практику вербального спілкування; 3) консультації, які проводяться з метою допомоги у виконанні творчих робіт, роз’яснення окремих розділів теоретичного матеріалу, відпрацювання пропущених занять; 4) індивідуальне навчально-дослідне завдання (презентація).

Пропонована дисципліна складається зі взаємопов’язаних і взаємозумовлених частин, які з урахуванням певної послідовності відтворюють логіко-структурну модель курсу:

- Риторичний канон (трансформація думки в слово);
- Ораторія (теоретичні та практичні основи публічного виступу);
- Уміння вести бесіду / суперечку (найбільш необхідні навички в управлінській практиці);
- Уміння ефективно використовувати мовні засоби в повсякденній діяльності);
- Навички мовної взаємодії (зокрема, між представниками різних культур).

СТРУКТУРА КУРСУ

Годин и (лек. / сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2 / -	1 Риторика як наука і мистецтво	<p><i>Знати:</i> предмет, завдання і структуру курсу; літературу до курсу.</p> <p>Визначення ораторського мистецтва від давнини до сучасності. Категорії риторики: етос, пафос, логос.</p> <p>Основні роди і види (жанри) красномовства. Особливості професійної риторики: традиції та сучасність.</p> <p>Монолог, діалог, полілог як риторичні форми професійного красномовства.</p> <p>Місце ораторського мистецтва серед інших наук.</p> <p><i>Аналізувати</i> взаємозв'язки ораторського мистецтва з іншими науками.</p> <p><i>Розуміти:</i> завдання неориторики.</p> <p>Мовний чинник в мовознавстві ХХ-ХХІ століть: теорія комунікацій; психологія мови; «мозок – мислення – мова – творчість» (Д.Сперрі, А.Вейн, П.Сімонов, Н.Бехтерева та ін.); психолінгвістику (А.А.Леонтьєв); масову комунікацію; рекламу та риторику; теорію «мовної особистості» (Ю. Караулов). Теорію і практику «мовного існування людини і народу» (Японія). Культуру мови крізь призму ораторського мистецтва.</p> <p><i>Розуміти</i> володіння словом животворящим як проблему соціального, професійного і особистого благополуччя: яке слово – таке й життя.</p> <p><i>Пояснювати</i> базові концепції та основоположні розділи класичної ораторського мистецтва.</p>	Тести, питання

2 / 1	<p>2. Короткий нарис розвитку ораторського мистецтва</p>	<p><i>Знати:</i> Основні етапи зародження й розвитку ораторського мистецтва в історії людства. - Давньогрецьку риторичку: софістів, Горгія, Сократа, Платона, Демосфена. «Риторичку» Аристотеля як першу теорію красномовства. Давньоримську риторичку: риторичний ідеал Цицерона. «Риторичні настанови» Квинтіліана. Особливості ораторського мистецтва Середньовіччя і Відродження. Гомілетичку. Лекцію. Вітчизняну риторичку. <i>Проводити аналіз</i> мовної спадщини Григорія Сковороди. <i>Обґрунтовувати</i> роль ораторського мистецтва в Києво-Могилянській академії, ректора Києво-Могилянської академії, вченого, письменника, риторича Феофана Прокоповича.</p>	Кейси
2 / 1	<p>3. Основні етапи і принципи підготовки до публічного виступу</p>	<p><i>Знати і розуміти:</i> Інвенцію - вибір теми та мети виступу; збір матеріалу; підготовку варіантів початку і завершення промови; «Коло мови»; ілюстративний матеріал; топи. Диспозицію як композицію мови; види планів; типи і жанри мовних творів і їхню композицію: розповідь, опис, міркування. Елокуцію – стилістика і культура мовлення. Типові мовні помилки. Меморію – вимоги до пам'яті оратора. Акцію – вимоги до тексту та виголошення промови: логос, етос, пафос.</p>	Кейси
2 / 2	<p>4. Майстерність елокуції</p>	<p><i>Розуміти</i> риторичку як єдиний простір складних наук. <i>Знати:</i> - Елокуцію та елоквенцію: образність в красномовстві; - Звуковий та лексичний рівень промови; - Автологічну та металогічну лексика (тропи); - Синтаксичні та стилістичні фігури. <i>Оцінювати і вибирати</i> одиниці мови. <i>Здійснювати аналіз</i> типових помилок у використанні синонімічних засобів мови. <i>Знати і використовувати:</i> - Вербальні засоби виразності мовлення; Риторичні або стилістичні фігури -</p>	Стандарт изовані завдання, кейси

		<p>риторичні питання, звертання, вигуки, періоди, паралелізми, анафору та епіфору, антитезу, оксюморон, градацію, інверсію;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тропи й інші засоби вираження думки: перифраз, табу та евфемізми, алюзія, порівняння, метафору, «реалізована метафору», уособлення, іронія, гіперболу, літоту, еліпсис, замовчування, епітет, каламбур, стилізацію, парадокс, афоризм, повтор, цитату. 	
2 / 2	5. Логіка в публічному виступі	<p><i>Знати і застосовувати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Основні формально-логічні закони; - Ева-Софізм. - Логічні доводи. - Індукція, дедукція, аналогія. - Умовиводи. - Силогізми. - Тези висловлювання. - Прийоми аргументації. <p><i>Розуміти</i> логічні помилки.</p>	кейси
2 / 2	6. Риторика і психологія	<p><i>Вміти аналізувати та застосовувати:</i> психологічні особливості ораторської мови.</p> <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ораторську мову як дію: організованість, розгорнення, довільність. - Психологічні проблеми у публічних промовах. - Діалогічність ораторського монологу. <p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Внутрішні критерії оцінки точності підбору слів; - Засоби мовного контакту з аудиторією; - Мовний етикет оратора, лектора; - «Образ» аудиторії; - Специфіку виступу перед натовпом, організованою масою, колективом; - Типи відносин з аудиторією; - Індивідуальні мовні типи ораторів. <p><i>Оцінювати:</i> свій зовнішній вигляд, міміку, жести, голос оратора.</p> <p><i>Уміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - завойовувати увагу слухачів; - Читати з «листка»; - Оперувати активним і пасивним словником 	Проблемн і завдання, питання

		оратора.	
2 / 2	7. Риторика і журналістика	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - систему сучасних ЗМІ. - Проблеми жанру в сучасній журналістиці. - Інформаційні жанри: новина (хроніка), замітка, бесіда, інтерв'ю, репортаж, репліка, коментар. - Аналітичні жанри: кореспонденція, стаття, рецензія, огляд, публіцистичний коментар. - Художньо-публіцистичні жанри: замальовка, нарис, фейлетон, памфлет, есе. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - новизну, актуальність, оперативність; - Лід-тезу головної теми; - Гумор і сатиру; - Проблему авторського вимислу. 	Кейси
2 / -	8. Промова перед мікрофоном і телевізійною камерою	<p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - особливості промови перед мікрофоном, телевізійною камерою; - Специфіку радіо- і телеаудиторії та особливості спілкування з ними; - Мовну поведінку на радіо і телебаченні і принципи їх організації. <p><i>Знати</i> жанри ефірної журналістики.</p>	Презентація
2 / 2	9. Засоби виразності в публіцистичному дискурсі	<p><i>Розуміти</i> основні риси мови преси: прагнення до стандартизованого і експресивності.</p> <p><i>Розрізняти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Фігуральні вислови: типи питань, повтори, аплікації, - структурно графічні виділення, - засоби підтримки контакту з читачами. - Тропи: метафора, каламбур, персоніфікація, метонімія, алюзія. - Інші засоби виразності в газеті: філологія, полістилізм. 	Тести, кейси
4 / 2	10. Діалогічна та конфронтаційна риторика (еристика)	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Техніку проведення діалогу; - Різновиди бесіди. - Типи співрозмовників; - Питання з історії ораторського мистецтва: міфологія еристики; Софістичні та діалектичні моделі переконання як 	Проблемні завдання, тести

		<p>моральний вибір людини; сократівську маєвтику та іронію як спосіб знаходження істини у процесі діалогу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Основні ознаки суперечки: доказовість та переконливість; - Передумови виникнення суперечки; - Загальні рекомендації щодо підвищення ефективності суперечки. <p><i>Розрізняти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Тезу або тему дискусії; - Типологію дискусії; - Вимоги до тези та антитези; - Поняття пропонент та опонент. <p><i>Розуміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Діалог як риторичний дискурс; - Проблему активного слухання; - Види слухання: поверхневе, логічне, співпереживання. - Типи діалогу: формальний, ігровий, діловий, духовний; - Поняття інсайту у діалозі; - Риторичку як еристику: мистецтво суперечки (витоки та еволюцію поняття); - Стратегію суперечки; - Тактику суперечки. - Загальні вимоги до суперечки. <p><i>Прояснювати поняття:</i> суперечка — дискусія — дискурс — полеміка.</p> <p><i>Поділяти</i> суперечки за цілями учасників та їх мотивами.</p> <p><i>Аналізувати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Помилки у тезі; - Помилки в доказах; - Помилки у зв'язку між аргументами і тезами; - Некоректні прийоми суперечки; - Коректні та некоректні доводи; - Найбільш поширені прийоми ведення суперечки; - Суперечки на публіці; - Суперечки в ефірі; - Некоректні способи ведення суперечки: підміна тези, ставка на сором, обструкція та ін. - В. Шейнов: 12 сучасних правил переконання. Гра на людських потребах – популярна 	
--	--	---	--

		<p>маніпуляція для переконання опонента; - Трикутник потреб А. Маслоу; - Приклади маніпуляцій на потребах у сучасних дискусивних дискурсах риторики; «Оксфордські» дебати: практика підготовки та проведення.</p>	
--	--	---	--

ЛІТЕРАТУРА

1. Гандапас Радислав. Камасутра для оратора. 10 розділів про те, як перетворити публічний виступ на втіху; пер. з рос. Дніпро: Вид-во МонолитBizz, 2017. 272 с. URL: <https://kniga.biz.ua/book-kamasutra-dlia-oratora-desiat-glav-o-tom-kak-poluchat-idostavliat-maksimalnoe-udovolstvie-vystupaja-publichno-tverdij-pereplet-00694.html>.
2. Барановська Л. В., Глушаниця Н. В. Психологія ділового спілкування : навч. посібник. К. : НАУ, 2016. 248 с.
3. Гриценко Т. Б. Риторика: навч. посіб. Київ: НАУ, 2016. 186 с.
4. Джеймс Борг Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ Н. Лазаревич. Харків: Ранок: Фабула, 2020. 304 с.
5. Журналістика в піарі та піар у журналістиці [Текст]. Київ: Грамота, 2010. 286 с.
6. Лісовський П. М. Суспільна риторика: навч. посібник. К.: Кондор, 2018. 244 с.
7. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник. [2-ге вид., доповн.]. К.: Алерта, 2018. 216 с. URL : <http://www.alerta.kiev.ua>.
8. Моложанін О. І. Судове красномовство: навички оратора. Актуальні проблеми вітчизняної Юриспруденції. № 1/2018. С. 19-22. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/7.pdf.
9. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності : [навч. посіб. для студ. ВНЗ]. К. : Кондор, 2010. 182 с.
10. Ораторське мистецтво : підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін. ; за ред. М. П. Требіна і Г. П. Клімової. 2-ге вид. Х. : Право, 2015. 208 с.
11. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла. Розширене видання/ Пер. з англ. К: ТОВ "Компанія ОСМА", 2015. 416 с.
12. Почепцов Г. Агенти впливу й тексти впливу. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/8505>.
13. Прокопчук Л. В. Риторика. Модульний курс: навч. посіб./ Л.В.Прокопчук. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 206 с. URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/lib/2/category/741/view/1961>.
14. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К.Ісаєнко, А.В.Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1964_55588451.pdf.
15. Ухач В. З. Судова риторика (опорні конспекти лекцій). Навчальний посібник для студ. Вищих навч. закл. Тернопіль: Вектор, 2013. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/20183/1/Posibnuk_O%D0%9ASR.pdf.
16. Фоменко М., Мацюк З. Красномовство : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 252 с.
17. Wow-виступ по-українськи. Ноу хау сучасного оратора/ Андрій Степура. 2-е вид. Дніпро: Моноліт, 2019. 304 с.
18. Darlene Price. «Well Said! Presentations and Conversations That Get Results». AMACOM, 2012. URL: https://dyk37jtr1gebn.cloudfront.net/media/files/sfpTiQnETMKEgaGY5oCh_Well%20Said-%20Executive%20Book%20Summary.pdf.
19. Speaking in Public About Science : A Quick Guide for the Preparation of Good Lectures, Seminars, and Scientific Presentations] / Albuquerque, Ulysses Paulino de. Springer Cham Heidelberg. New

York . Library of Congress. 2015. URL: <https://www.springer.com/gp/book/9783319065168>.

Інформаційні ресурси:

20. Виступи на Ted Talks. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.ted.com/talks?language=en&sort=newest&topics%5B%5D=Scienc>

ПОЛІТИКА КУРСУ

- Середовище в аудиторії є дружнім, доброзичливим, комфортним, творчим, відкритим до конструктивної критики, спрямованим на самовдосконалення особистості.
- Курс передбачає як індивідуальну роботу, так і роботу в команді.
- **Політика щодо дедлайнів і перескладання.** Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані в зазначений термін.
- **Політика щодо академічної доброчесності.** Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено. Під час роботи над проектом не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими, оригінальними.
- **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Якщо студент відсутній на занятті з поважної причини, він/вона презентують виконані завдання під час самостійної підготовки та консультації викладача. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

ОЦІНЮВАННЯ

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Ораторське мистецтво (практична риторика)» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (письмовий екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
Тиждень 6–9	Тиждень 15	Тиждень 17	За окремим розкладом	
1. Усне опитування під час заняття (7 тем по 5 балів = 35 балів) 2. Письмова робота = 65 балів	1. Усне опитування під час заняття (7 тем по 5 балів = 35 балів) 2. Письмова робота = 65 балів	Оцінка за участь у тренінгах – макс. 20 балів, оцінка за КПЗ – 80 балів, із них: оцінка за зміст доповіді – макс. - 40 балів, оцінка за усну репрезентацію результатів роботи –	1. Тестові завдання (20 тестів по 2 бали за тест) – 40 балів 2. Два завдання – макс. по 30 балів.	100

		макс. - 20 балів (оцінка за мультимедійний супровід доповіді – макс. - 20 балів).		
--	--	---	--	--

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	дуже добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом.